

Valodas līdzekļi. Galvenā doma. Sintaktiskās konstrukcijas

1.uzdevums

Lasi fragmentus no Ilzes Jansones grāmatas "Laika rēķins" par trimdas rakstnieci Ilzi Šķipsnu! Nosaki valodas līdzekļus, ieraksti piemērus!

1.Bet cilvēks jau nav ar roku un smadzenēm vadāma mašīnīte, kura domas un iegribas būtu pārslēdzamas no viena ātruma citā ar kādu neredzamu, prātā paslēptu kloķi. Cilvēks ir viens veselums, gribam to vai ne, un viss, lai ko viņš darītu, viss veido viņa pilnestību- vai, gluži otrādi, viņa iekšējo pietrūkumu un prāta caurumus.

Valodas līdzekļi		Piemēri
Leksiskie	1) sinonīmi 2) 3) vārdu savienojums pārnestā nozīmē	1) 2) pilnestība 3)
Morfoloģiskie	1) darbības vārds divdabja formā 2) 3) ar piedēkli atvasinās lietvārds	1) 2) noteiktais vietniekvārds 3)
Sintaktiskie	1) vienlīdzīgi teikuma locekļi, kuri saistīti ar saikli 2) 3) vienlīdzīgi teikuma locekļi, kurus nesaista saiklis	1) 2) lai ko viņš darītu 3)

2. Nevar būt vieglprātīgs pret iekšējo potencialitāti vai dāvanām, ko liktenim labpaticis piešķirt,- tam ir jāvelta uzmanīgs, rūpīgs un neatlaidīgs darbs. Tā ir vienīgā cilvēciskā atbildība, lai arī tas, cik daudz kurš no mums uz to spējīgs, ir katra privāta darīšana. Lāgiem pašai šķiet, ka, naktī sapņojot, klejoju pa tādu kā valodas Ēdenes dārzu, tikai aizliegtu un atļautu augļu vietā zaros aug vārdi, kas slēpj sevī domu sēklas.

Valodas līdzekļi		Piemēri
Leksiskie	1) internacionālisms 2) 3) frazeoloģisms	1) 2) domu sēklas 3)
Morfoloģiskie	1) īpašības vārds- saliktenis 2) 3) darbības vārds īstenības izteiksmē vienskaitļa 1.personā 4)	1) 2) jāvelta 3) 4) mums
Sintaktiskie	1) vienlīdzīgi teikuma locekļi 2) palīgteikums 3)	1) 2) 3) naktī sapņojot

3. Cik sevi atceros, esmu knibinājusies tekstos. Sākumā tas varbūt bija mēģinājums aizbēgt no tās pasaules, kurā atrodos, radīt jaunu, tādu, kurā saprotami ir tēli, ko esmu radījusi, un kurā saprotama sev esmu arī pati. Izteikt to, kas rūgst pašai iekšienē, meklēt, kā to izteikt un pastāstīt. Atklāt valodas noslēpumus, izzināt valodu kā pasaules sāļūdens baseinus, kas slēpj tik daudz dzīvības-atšķirīgas un arhaiskas. Pārbaudīt, vai māku valodā just un domāt, un mainīt.

Valodas līdzekļi		Piemēri
Leksiskie	1) 2) 3) salīdzinājums	1) knibinājusies 2) rūgst iekšienē 3)
Morfoloģiskie	1) no darbības vārda ar izskaņu atvasināts lietvārds 2) 3) darbības vārds īstenības izteiksmē saliktajā tagadnē	1) 2) varbūt 3)
Sintaktiskie	1) 2) apzīmētāja savrupinājums 3) vienlīdzīgi teikuma locekļi, kurus atkārtoti saista saiklis <i>un</i> 4) vienlīdzīgi palīgteikumi	1) aizbēgt, radīt 2) 3) 4)

4. Valoda vienlaikus ir patvērums, mājas, īstenība un klātesamība- šis četras svarīgās vietas, kurās tev ir jābūt, kurās jādzīvo, ja gribi kaut drusku būt. Vieta, kurā esi drošs un vientulis pēc definīcijas (pēc *būtības* – haha!), vieta, kurā vari tikt pasargāts no liekas ļurināšanas un vistuvāko draugu ballītēm, kur vārdi tiek bārstīti kā konfeti dārza svētkos. Templis, kur pielūgsmes objekta īstenība ir atkarīga tikai un vienīgi no paša, kur vari mierīgi atļauties būt pats un nekas, pirmsjāņu nakšu divatne ar griezes dziesmu tuvīnajā pļavā, ceļš, kas sētin nosēts asiem oļiem un tāpēc nekad nav noejams līdz galam. Ceļš, kurā sagraizi plikās pēdas, lai nekad nenonāktu vārdā nenosaucajamā galamērķī.

Valodas līdzekļi		Piemēri
Leksiskie	1) 2) internacionālisms 3)	1) ļurināšana 2) 3) vārdi tiek bārstīti
Morfoloģiskie	1) 2) 2 darbības vārdi vajadzības izteiksmē 3) 4) 6.deklinācijas lietvārds daudzskaitļa ģenitīvā 5) 5.deklinācijas lietvārds-atvasināts no skaitļa vārda 6) mērķtiecīgs vienas saknes vārda atkārtojums 7) mērķtiecīgs vārdu, kuri atvasināti	1) vienlaikus 2) 3) vistuvākie 4) 5) 6) 7)

	ar priedēkli, kas izsaka noliegumu, blīvējums	
Sintaktiskie	1) vienlīdzīgi teikuma locekļi ar vispārinošo vārdu 2) nosacījuma palīgteikums 3) 4) vienlīdzīgi teikuma locekļi - dažādu grupu vietniekvārdi	1) 2) 3) paskaidrojošo vārdu grupa 4)

2.uzdevums

Uzraksti katra fragmenta galveno domu, atbildot uz jautājumu!

1.Kas ir cilvēks?

2.Par ko cilvēks ir atbildīgs?

3.Kā sākotnēji veidojās attiecības ar valodu?

4.Kas ir valoda?

Secini, kā veidojusies rakstnieces valodas identitāte!

3.uzdevums

Skaidro un/vai interpretē tikko lasītos teksta fragmentus! Uzraksti vienkāršu teikumu, lai tajā būtu norādītā sintaktiskā konstrukcija vai noteiktas vārdšķiras vārds, kurš nosaka pieturzīmju lietojumu!

Vienlīdzīgi teikuma locekļi

Vienlīdzīgi teikuma locekļi ar vispārinošo vārdu

Atkārtoti vārdi

Apzīmētāja vai apzīmētāja grupas savrupinājums

Pielikuma vai pielikuma grupas savrupinājums

Apstākļa vai apstākļa grupas savrupinājums

Cits savrupināts teikuma loceklis

Divdabja teiciens

Vienlīdzīgi divdabja teicieni

Plašāks savrupinājums, kam pamatā divdabis

Iespraudums

Paskaidrojošo vārdu grupa

Partikula, kura jāatdala ar komatu

Izsaukšanas vārds